

Знаковни музей

ПРЕПОРУКЕ ЗА РАД СА ГЛУВИМ И НАГЛУВИМ ОСОБАМА

Република Србија
Министарство културе и информисања

Знаковни музей
ПРЕПОРУКЕ ЗА РАД
СА ГЛУВИМ И НАГЛУВИМ ОСОБАМА

Знаковни музеј

Предуслови за развијање пројекта **Знаковни музеј** остварени су 2014. године на иницијативу *Градске организације глувих Београда* и *Асоцијације тумача српског знаковног језика*, које су препознале *Музеј историје Југославије* као пожељног сарадника у дугорочном процесу повећања доступности музејских програма заједници глувих. Прва активност била је у форми pilot пројекта: превод стручног вођења кроз изложбу МИЈ-а *Никад им болje није било?* на српски знакови језик, којим се тестирао одзив заједнице глувих, техничка изводљивост, реакције глувих посетилаца након вођења, али и регуларне публике која је у том тренутку посетила музеј. Ова адаптација музејског програма потребама заједнице глувих, велики одзив и интересовање од стране припадника саме заједнице, који су у великом броју присуствовали тури, као и њихове позитивне реакције и неизмерна захвалност, биле су јасан знак да треба наставити са имплементацијом сличних активности у будућности. У том циљу, покренут је пројекат **Знаковни музеј** Културно-уметничког друштва глувих Београда „Радивој Поповић“ у сарадњи са Музејем историје Југославије, а под покровитељством Министарства културе РС. Пројекат је укључио низ других сарадника, попут *Градске организације глувих Београда*, *Асоцијације тумача српског знаковног језика*, *Народног музеја у Београду* и *Музеја града Београда*. Три водеће музејске институције су адаптирале своје најатрактивније програме, од стручних вођења кроз текуће изложбе до стандардних посета својих комплекса, и тиме допринеле обогаћивању културне понуде намењене овој маргинализованој групи.

Са друге стране, музејски радници су показали велико интересовање да се приближе магичном свету глувих особа, да се упознају са заједницом и културом глувих, начинима комуникације и српским знаковним језиком, те је пројектом **Знаковни музеј** Културно уметничког друштва „Радивој Поповић“ обухваћен и едукативни семинар који има за циљ да постави основне смернице музејским професионалцима за рад са глувим и наглаввим особама и тиме омогући даље ширење културне понуде на остале музејске институције у Србији али и неопходно умрежавање културних институција са организацијама које се примарно баве проблемима инклузије заједнице глувих. У том циљу је настала и ова брошура, намењена сваком раднику музеја и свим особама које желе да својим радом допринесу процесу инклузије заједнице глувих у културни и друштвени живот шире заједнице.

Заједница глувих

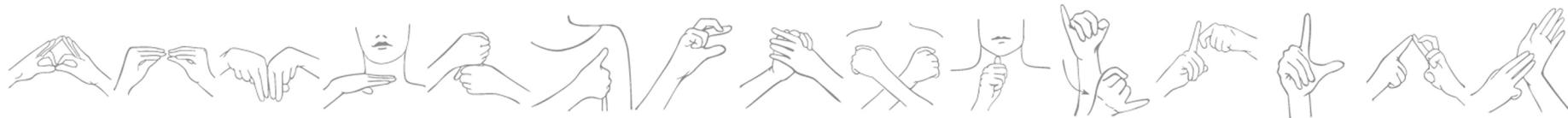
Особе које су глуве и служе се знаковним језиком припадају културно и лингвистички разноликој заједници, која се једноставно зове заједница глувих. Оне се у погледу приступа сусрећу са сличним проблемима као и особе које потичу из другачијег културног и језичког окружења.

Идентитет глуве особе може да буде исти или да се мења у односу на различите фазе живота. Само сагледавањем глувоће као великог континуума различитих појединача, услужне службе могу да разумеју хетерогеност глувих особа и да стреме ка пружању услуга које уважавају индивидуалне потребе.

Обично се сматра да особе које у комуникацији користе српски знаковни језик припадају српској заједници глувих на готово исти начин на који особе са различитим културним и лингвистичким пореклом припадају сопственим етничким заједницама, на пример: мађарске, влашке, словачке, ромске, италијанске итд

Са друге стране, особе које су наглуве или особе оштећеног слуха углавном комуницирају оралним путем, то јест, не користе знаковни језик као први језик и обично се поистовећују са доминантном културом чујућих. Најчешће се идентификују као чујуће особе које захтевају неки вид слушног помагала и бихевиорално прилагођавање ради остваривања друштвене инклузије.

Баријера у комуникацији је заједничка појединцима из оба модела.

Култура глувих

Заједница глувих је посебна културна група која има своја уверења, потребе, мишљења, обичаје, традицију, вредности, правила понашања, хумор, уметност. Културолошки, глуве особе прихватају глувођу као део личног идентитета и поносни су на своју културу, историју и наслеђе. Основно обележје културе глувих је употреба знаковних језика (у Србији српског знаковног језика) као примарног начина комуникације.

Вредности:

- Преферира се коришћење термина „глув“, а не „оштећеног слуха“.
- Снажна историја глувих и понос особе на припадност култури глувих, па отуда и широка употреба речи „глув“.
- Знаковни језик је језик који се преферира и вреднује.
- Предност се даје комуникацији која се одвија лицем у лице, као и визуелним начинима примања информација, на пример, путем знаковног језика, слика, дијаграма и демонстрација.
- Већина глувих особа користи српски као „други језик“.
- Многе глуве особе се служе нарацијом за преношење информација. Култура глувих се преноси причањем прича.
- Важност која се придаје догађајима за глуве као што су спортиви у којима учествују глуви, фестивали за глуве, забаве за глуве, дају им шансу да комуницирају на свом матерњем језику који захтева контакт лицем у лице.
- Вредност која се придаје „уметности глувих“- радови неких глувих уметника говоре о угњетавању глувих и борби за признавање њиховог постојања, која из тога произлази.
- Руке су симбол културе глувих, јер знаковни језик заузима средишње место у тој култури.
- Особе које нису глуве називају се „чујућим“.

Више о заједници глувих, глувим и наглавним особама и српском знаковном језику можете прочитати у књизи „Смернице за рад са глувим и наглавним особама“, ГОГБ 2014.

Комуникација са глувим особама

Привлачење пажње

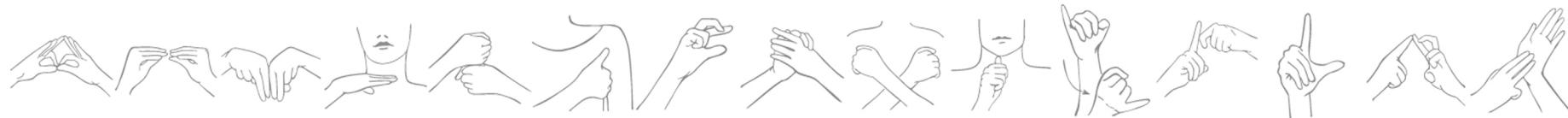
- Скрените пажњу глувој особи лаганим тапшањем по мишици.
- Лупање ногом о под или добовање по столу или било који други начини стварања вибрација прихватљиви су у друштвеном контексту.
- Паљење и гашење светла је један начин привлачења пажње велике групе глувих особа.

Одговарајуће осветљење

- Постарајте се да светлост буде на вама, а не иза вас.
- Избегавајте блесак, сенке, загушено ноћно осветљење;
- У мраку, осветлите своје лице батеријском лампом, а не лице глуве особе;
- Трепћућа светла могу да одвлаче пажњу глувој особи;

Визуелна комуникација

- Одржавајте контакт очима; сматра се да је непристројно прекинути контакт очима током разговора са глувом особом.
- Служите се различитим фацијалним изразима и говором тела.
- Покушајте да научите неке основе српског знаковног језика или савладајте прстни алфабет. Глуве особе цене напоре које чујућа особа улаже у остваривање комуникације.
- Побрините се да ваше лице буде јасно видљиво глувој особи, да би могла да прати ваше покрете уснама и изразе лица.
- Причајте уобичајеним темпом, не сувише брзо и не сувише споро.
- Тамо где је то могуће, користите визуелна помагала као што су слике, дијаграми, макете.

Избегавање неспоразума

- Не узимајте здраво за готово да све глуве особе знају да читају са усана добро.
- Постарајте се да глуба особа буде обавештена о теми разговора пре почетка комуникације, на пример: „требало би да поразговарамо о ...“.
- Дајте наговештај глувој особи о било каквој промени теме.
- Служите се питањима отвореног типа, пре него „да“ или „не“ питањима.
- Не тумачите климање главом као слагање или потврђивање. Некада глуба особа клима главом како би вам ставила до знања да прати шта јој саопштавате (слично као „аха“, „хм“ у говорном језику).
- Појасните оно што сте рекли, да бисте били сигурни да вас глуба особа разуме. Чак и уз присуство тумача, неке глуве особе, због неравноправног приступа образовном систему, можда не разумеју у потпуности пружену информацију.
- Парафразирајте када особа нешто не разуме први пут, покушајте да јој то саопштите на другачији начин, на пример: „Да ли сте жедни?“ може да се парафразира као „Да ли желите нешто за пиће?“.
- Омогућите паузе с времена на време, посебно током жустрих и дугих разговора.
- Запишите важне информације попут термина, датума, имена, назива.

Једноставан српски

- Служите се једноставним обликом српског језика приликом бележења неких информација. Поштујте то да корисници српског знаковног језика српски језик доживљавају као „други језик“.

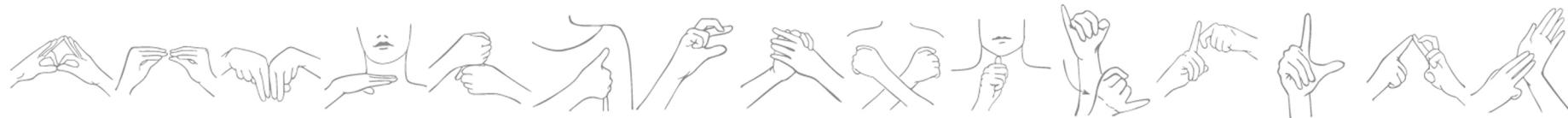

Српски знаковни језик

- Српски знаковни језик (СЗЈ) је први или матерњи језик заједнице глувих у Србији.
- Сви знаковни језици света су настали природним путем међу корисницима у заједници.
- СЗЈ се јасно разликује од српског језика, и одликује се граматичким системом који је независан од српског.
- Знаковни језици су потпуно оформленљени језици који деле неке особине са говорним језицима, али се одликују и одређеним карактеристикама које су резултат визуелно-гестовног модалитета, који се разликује од орално-аудитивног модалитета говорних језика.
- У СЗЈ-у, као и у другим знаковним језицима, постоји низ начина да се пренесе значење, укључујући различите облике шаке, оријентацију, локацију, покret, изразе лица, природну гестикулацију, говор тела и прстну азбуку.
- У СЗЈ-у се запажају различити дијалекти, али они ретко представљају препреку у комуникацији међу корисницима.
- Друге земље имају своје знаковне језике, на пример, амерички знаковни језик (АСЛ American Sign Language); јапански знаковни језик; француски знаковни језик (ЛСФ Langue des signes française), Аустралијски знаковни језик (AUSLAN).
- Алфабет СЗЈ-а је дворучан, за разлику од једноручног алфабета рецимо америчког ЗЈ-а или француског ЗЈ-а.

Знаковни језик је кључ квалитетног живота глувих људи!

Тумач за знаковни језик

Тумач за знаковни језик делује као културна и лингвистичка спона која омогућава комуникацију између особа које не користе исти језик. Тумач не преноси само речи које су изговорене/представљене на знаковном језику, већ је одговоран и за преношење значења, намере и емоције поруке. Он познаје друштвене и културне карактеристике заједнице глувих и превод прилагођава потребама учесника.

Да би пренео значење поруке, тумач мора, не само добро да познаје оба језика и обе културе, већ мора да буде упознат са темом која је пред њим. Тумач не исказује своје мишљење нити изоставља било који део поруке.

Акредитовани тумач за знаковни језик, обавезан је етичким кодексом који прописује: професионалност, стручност, тачност, дискрецију, способност, непристрасност, стално стручно усавршавање, професионалну солидарност, недискриминацију и поштовање корисника.

Препоруке при ангажовању тумача за знаковни језик

- Консултујте се са глувим корисницима у вези са избором тумача, на тај начин утичете на стварање климе поверења и професионализма.
- Благовремено ангажујте преводиоца.
- Јасно наведите датум, време, место и сврху ангажовања.

Сретните се са тумачем унапред

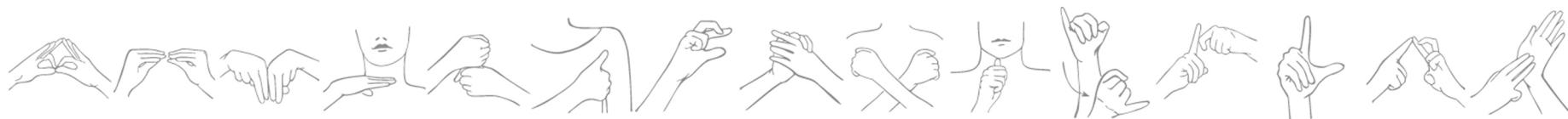
- Разрешите све недоумице у вези са вокабуларом, стручним терминима, акронимима, жаргоном, распоредом седења, осветљењем и другим важним ставкама.
- Постарајте се да тумач добије писани материјал унапред.
- Одредите која ће места за седење заузети тумач и глуви учесници.
 - Постарајте се да се говорник и тумач јасно виде.
 - Међутим, може се десити да ће глуви учесници изабрати неко друго место.

Тумач и говорник треба да буду у корисниковом видокругу

- На овај начин, глуви учесници могу да уоче визуелне наговештаје и фацијалне изразе говорника.
- Код разговора у мањим групама, дајте предност полукружном распореду седења, уместо позоришном.

Обратите пажњу на осветљење

- Постарајте се за добро осветљење, како би се тумач видео.
- Уколико ће светла бити искључена или пригушена, постарајте се да се тумач ипак јасно види (уз помоћ рефлектора или мале лампе усмерене ка тумачу).

Обраћајте се директно глувој особи

- Одржавајте контакт очима са глувом особом.
- Избегавајте коментарисање са тумачем (као на пример, „Речите му...“ или „Речите јој...“), одговарајте директно глувој особи.
- Тумач ће увек преводити у првом лицу односно говориће „ја“ или „мене“, јер има само функцију преводиоца, а не саговорника.

Говорите природно

- Говорите уобичајеним темпом. Тумачи ће вас замолити да успорите уколико је потребно.
- Да би тачно преводили, тумачи обраћају пажњу на појмове и идеје, не само на речи.

Избегавајте приватне разговоре све ће бити преведено

- Све што тумач чује биће преведено. Немојте тражити од тумача да цензурише било који део разговора.
- Директно се обратите глувој особи са питањем да ли успева да прати разговор.
- Избегавајте да тражите од тумача да подели своја мишљења или запажања у вези са садржајем састанка.
- Тумачи следе етички кодекс који гарантује непристрасност и дискрецију у односу на све информације које се тичу преводилачког задатка.
- Не изводите закључак да тумач већ нешто зна о глувој особи или да ће преводити на будућим сусретима.

Особе треба да говоре наизменично

- Тумач може да преводи оно што говори само једна особа у одређеном тренутку. Подстакните групу да се држи овог правила.
- Уколико сте медијатор током групне дискусије, имајте на уму да ће тумач каснити са преводом неколико секунди.
- Застаните пре него што дате реч следећем говорнику, да бисте омогућили тумачу да преведе актуелног говорника.

Направите кратку паузу

- Ако користите слике у својим излагањима, оставите времена глувој особи да погледа слику, будући да она не може истовремено да прати оно што се говори на знаковном језику и да гледа слике које се у том тренутку приказују, као што то могу особе које чују
- Превођење је ментално и физички веома захтеван посао. Направите паузу на сваки сат и немојте очекивати да ће тумач преводити током ових пауза.
- За ангажман који траје дуже од 2 сата, потребно је ангажовати два тумача, који се смењују на 20 минута.

Поштујући ове препоруке, помажете тумачима да обезбеде успешну комуникацију

